

Барановський М. О.

ОСНОВИ ТЕОРІЇ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ: ПРАКТИКУМ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ**

Барановський М.О.

ОСНОВИ ТЕОРІЇ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ: ПРАКТИКУМ

Ніжин-2024

УДК 911.3 (076.5)

Б24

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол №16 від 30 червня 2024 р.

Рецензенти:

Афоніна О.О. – канд. геогр. наук, доцент, доцент кафедри географії, туризму та спорту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Філоненко І.М. – канд. геогр. наук, доцент, доцент кафедри географії, туризму та спорту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Барановський М.О.

Основи теорії суспільної географії: практикум. Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2024. 25 с.

Навчально-методичний посібник містить перелік завдань і методичних порад до їхнього виконання із курсу «Основи теорії суспільної географії». Призначений для здобувачів, які навчаються на спеціальностях 106 Географія та 103 Науки про Землю

© Барановський М.О., 2024

© НДУ імені Миколи Гоголя, 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ПРАКТИЧНА РОБОТА №1. ОБ'ЄКТНО-ПРЕДМЕТНЕ ПОЛЕ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ	5
ПРАКТИЧНА РОБОТА №2. МЕТОДИ КІЛЬКІСНОЇ ТА ЯКІСНОЇ ОЦІНКИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ПОЛОЖЕННЯ	6
ПРАКТИЧНА РОБОТА №3. ЧИННИКИ РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ	9
ПРАКТИЧНА РОБОТА №4. ПІДХОДИ ДО ДЕЛІМІТАЦІЇ СУСПІЛЬНО- ГЕОГРАФІЧНИХ РАЙОНІВ	14
ПРАКТИЧНА РОБОТА №5. СТРУКТУРА СУСПІЛЬНО- ГЕОГРАФІЧНИХ РАЙОНІВ	16
ПРАКТИЧНА РОБОТА №6. СУЧАСНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ГЕОДЕМОГРАФІЇ ТА ГЕОУРБАНІСТИЦІ	21

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Основи теорії суспільної географії» відіграє важливу роль у підготовці фахівців-географів. Вона викладається перед безпосереднім вивченням більшості дисциплін суспільно-географічного циклу і є для них науково-теоретичним фундаментом.

Трансформація змістовного наповнення курсу «Основи теорії суспільної географії» зумовлена кількома причинами, зокрема розширенням в останні роки об'єктно-предметної сфери досліджень суспільної географії через вивчення не лише економічної, а й демографічної, соціальної, духовно-культурної сфер суспільного буття, процесами екологізації та гуманізації наукового знання.

Попри те, що даний навчальний курс має чітко виражену теоретичну спрямованість, навчальною програмою даної дисципліни передбачено проведення низки практичних занять. Їхня тематика тісно пов'язана з лекційним курсом і сформована таким чином, щоб охопити основні блоки питань.

Кожна практична робота включає кілька завдань, які складені з урахуванням навчальної програми, інформації літературних і картографічних джерел, досвіду викладання даного курсу в різних закладах вищої освіти України.

Виконання завдань передбачає роботу зі статистичними показниками, включає розв'язування задач, виділення елементів територіальної структури тощо. Досить значна частина завдань носить проблемний, пошуковий характер, виконання яких потребує від здобувачів уміння логічно мислити, застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання окремих практичних проблем, наприклад, обґрунтування місць локації виробничих об'єктів, пошуку оптимальних маршрутів транспортування вантажів, аналізу наявної мережі суспільно-географічних районів України тощо.

У навчально-методичному посібнику подано лише ті завдання, які мають виконуватися під час аудиторних занять.

Навчальне видання призначене для студентів географічних спеціальностей закладів вищої освіти України.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №1

ОБ'ЄКТНО-ПРЕДМЕТНЕ ПОЛЕ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Контрольні запитання до теми

1. Чим зумовлена трансформація економічної географії в суспільну географію у 90-х роках ХХ ст.?
2. З яких головних частин складається суспільна географія і що вивчає ця наука?
3. Як класифікуються об'єкти вивчення суспільної географії?
4. Розкрийте еволюцію поглядів на сутність предмета дослідження суспільної географії.
5. Які підходи покладені в основу класифікації суспільно-географічних наук?
6. Розкрийте відмінності системи суспільно-географічних наук, розроблених М.Д. Пістуном, О.І. Шаблієм та О.Г. Топчієвим.

Завдання 1. Проаналізуйте етапи формування уявлень про предмет вивчення економічної (суспільної) географії. Визначте часові рамки кожного з етапів, причини, які зумовили еволюцію поглядів на предмет вивчення суспільної географії, дискусійні питання щодо предмета дослідження. Результати аналізу запишіть у формі таблиці 1.

Табл. 1. Етапи формування уявлень про предмет вивчення суспільної географії

Елементи аналізу	Перший	Другий	Третій	Четвертий
Часові рамки				
Причини еволюції				
Головні дискусійні питання				
Визначення предмета досліджень суспільної географії				

Завдання 2. Використовуючи навчальні посібники зробіть порівняльний аналіз системи суспільно-географічних наук, авторами яких є М.Д. Пістун, О.І. Шаблій, О.Г. Топчієв. Установіть принципові відмінності в підходах до структурування суспільної географії. Проведіть типізацію суспільно-географічних наук за головними підходами та заповніть таблицю 2.

Табл. 2. Класифікація суспільно-географічних наук

Класифікація за:			
Галузевою ознакою	Територіальною ознакою	Методичною ознакою	Часовою ознакою
Назва суспільно-географічних наук	Назва суспільно-географічних наук	Назва суспільно-географічних наук	Назва суспільно-географічних наук

Завдання 3. Спираючись на літературні джерела розкрийте принципи нової економічної географії Пола Кругмана.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №2

МЕТОДИ КІЛЬКІСНОЇ ТА ЯКІСНОЇ ОЦІНКИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ПОЛОЖЕННЯ

Контрольні запитання до теми

1. Дайте визначення понять «положення» та «суспільно-географічне положення».
2. Чому суспільно-географічне положення вважається історичною категорією ?
3. Назвіть види типізації суспільно-географічного положення, розроблені різними науковцями упродовж ХХ-ХХІ ст.
4. Чому найбільш детальні характеристики суспільно-географічного положення розроблені для міст? Схарактеризуйте види суспільно-географічного положення міст.
5. Розкрийте типовий план аналізу суспільно-географічного положення країни (регіону).
6. Назвіть та схарактеризуйте кількісні методи оцінки суспільно-географічного положення.

Завдання 1. Використовуючи карти атласів, Google maps, карту [залізниць України](#) та дані таблиць 3 і 4, дайте кількісну оцінку суспільно-географічного положення адміністративних центрів України.

Табл. 3. Бальна система оцінки суспільно-географічного положення адміністративних центрів України

Елементи суспільно-географічного положення	Кількість балів
1. Відстань до Києва (км):	
До 200	10
201-350	8
351-500	6
501-650	4
Понад 650	2
2. Розміщення на річці:	
Судноплавній	10
Несудноплавній	5
Взагалі не на річці	0
3. Розміщення на автомагістралях:	
Внутрішньодержавного значення	6
Міжнародного значення	10
4. Розміщення на перетині автодоріг:	
До 2 автодоріг	5
3-4 автодороги	7
Понад 4	10
5. Розміщення на залізниці:	
Проходить одна залізниця	4
2-3	6
Понад 3	10
6. Розміщення на узбережжі моря:	
Місто розміщене на узбережжі моря	10
Місто розміщене не на узбережжі моря	0

Табл. 4. Відстань до Києва від обласних центрів України

Адміністративні центри	Відстань до Києва, км	Адміністративні центри	Відстань до Києва, км
Вінниця	260	Полтава	337
Дніпро	490	Рівне	321
Донецьк	693	Сімферополь	969
Житомир	135	Суми	366
Запоріжжя	605	Тернопіль	479
Івано-Франківськ	614	Харків	478
Київ	0	Херсон	603

Адміністративні центри	Відстань до Києва, км	Адміністративні центри	Відстань до Києва, км
Кропивницький	300	Хмельницький	384
Луганськ	814	Ужгород	788
Луцьк	385	Черкаси	186
Львів	535	Чернівці	608
Миколаїв	480	Чернігів	141
Одеса	489		

Результати завдання 2 оформляються у вигляді таблиці:

Адміністративні центри	Відстань до Києва	Розміщення на річці	Розміщення на автомагістралях	Розміщення на перетині автодоріг	Розміщення на залізниці	Розміщення на узбережжі моря	Сума балів
Вінниця							
:							

Завдання 2. Розробіть власну бальну систему та проведіть порівняльну оцінку трьох центрів територіальних громад Чернігівської області (на вибір). Для виконання завдання використовуйте адміністративну карту Чернігівської області та Google maps. Результати завдання 2 запишіть у таблиці 5 та 6. Зробіть відповідні висновки.

Табл. 5. Бальна система оцінки суспільно-географічного положення центрів територіальних громад Чернігівської області

Елементи суспільно-географічного положення	Кількість балів
...	

Табл. 6. Результати оцінки суспільно-географічного положення центрів територіальних громад Чернігівської області

Центри територіальних громад	Елемент оцінки 1	Елемент оцінки 2	Елемент оцінки 3	Елемент оцінки 4	Елемент оцінки 5	Загальна сума балів
Бахмач						
:						

ПРАКТИЧНА РОБОТА №3

ЧИННИКИ РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ

Контрольні запитання до теми

1. У чому полягає різниця між поняттями «закономірності» та «принципи» розміщення продуктивних сил? Чому принципи розміщення є більш динамічними?

2. Які є види класифікації чинників розміщення продуктивних сил?

3. Поясніть особливості впливу сировинного, паливно-енергетичного та водного чинників на розміщення окремих виробництв переробної промисловості.

4. Розкрийте механізм впливу на розміщення галузей промисловості транспортного чинника, чинника наукоємності та ринкової кон'юнктури.

5. Які існують методи оцінки ефективності розміщення продуктивних сил?

6. Розкрийте особливості застосування методів теорії просторової економіки для оцінки ефективності розміщення продуктивних сил.

7. Схарактеризуйте сутність та особливості застосування на практиці «транспортної задачі».

Завдання 1. Використовуючи дані таблиці 7, проведіть групування виробництв переробної промисловості за чинниками розміщення підприємств.

Табл. 7. Ступінь впливу головних чинників на розміщення виробництв переробної промисловості

Виробництва	Чинники розміщення			
	Сировинний	Паливно-енергетичний	Кваліфіковані кадри	Споживач
<i>Електроенергетика</i>	-	++	-	++
Теплоелектроцентралі	-	-	-	+++
Гідроелектростанції	-	+++	-	-
Атомні станції	-	-	-	+++
<i>Хімічна промисловість</i>	++	++	++	++
У тому числі:			-	
Виробництво смол і пластмаси	++	++		++
Хімічних волокон	++	++	++	++
Синтетичного каучуку	++	++	-	++

Виробництва	Чинники розміщення			
	Сировинний	Паливно-енергетичний	Кваліфіковані кадри	Споживач
Азотних добрив	+	-	-	+++
Фосфорних добрив	+	-	-	+++
Калійних добрив	+++	-	-	-
Сірчаної кислоти	-	-	-	+++
Хлору	++	++	-	-
Соди	+++	++	-	-
Чорна металургія	++	++	-	+
Доменне виробництво	++	++	-	-
Переробна металургія	+	-	-	++
Електрометалургія	+	+++	-	-
Кольорова металургія	+++	-	-	-
У тому числі: виробництво міді	+++	-	-	-
Свинцю	+++	-	-	-
Цинку	+++	++	-	-
Нікелю	+++	+	-	-
Олова	++	-	-	++
Глинозему	++	++	-	-
Алюмінію	-	+++	-	-
Титану	-	+++	-	-
Машинобудування	++	-	++	++
Важке машинобудування	+++	-	+	-
Локомотивобудування	++	-	+	+
Суднобудування	-	-	+	+++
Автомобілебудування	-	-	+++	-
Верстатобудування	+	-	++	++
Електротехніка	-	-	+++	-
Сільськогосподарське машинобудування	-	-	+	+++
Промисловість будівельних матеріалів	++	-	-	++
Виробництво цементу	+++	+	-	-
Виробництво залізобетону	-	-	-	+++
Лісова промисловість	+++	-	++	-
В тому числі: лісопиляння	++	-	++	-
Целюлозно-паперова промисловість	+++	-	++	-
Легка промисловість	+	-	++	+++
У тому числі: бавовняні тканини	++	-	++	+++
Шовкові тканини	+	-	++	+++
Ляні тканини	+++	-	++	-
Швейна промисловість	+	-	++	+++
Взуттєва	+	-	++	+++

Виробництва	Чинники розміщення			
	Сировинний	Паливно-енергетичний	Кваліфіковані кадри	Споживач
Харчова промисловість	++	-	-	++
У тому числі виробництво: м'яса	++	-	-	++
Цукру	+++	-	-	-
Масла	+++	-	-	-
Олії	++	-	-	++
Рибних консервів	+++	-	-	-
Борошномельна	++	-	-	++
Хлібопекарська	-	-	-	+++
Кондитерська	-	-	-	+++

+++ - чинник має вирішальний вплив

++ - сильний вплив

+ - слабкий вплив

- вплив відсутній

Результати завдання 1 необхідно подати у вигляді таблиці, записавши у кожному з колонок назву тих підрозділів і видів виробництв, розміщення яких визначається дією одного або кількох чинників.

Сировинний	Сировинний і паливно-енергетичний	Паливно-енергетичний	Паливно-енергетичний і споживача	Споживача	Споживача і сировини	Споживача і трудових ресурсів	Трудових ресурсів	Трудових ресурсів і сировинний
Калійні добрива								
:								

Завдання 2. Розв'яжіть задачі. Використовуючи результати проведених обчислень обґрунтуйте, де доцільніше (економічно вигідніше) побудувати цукровий завод та завод залізобетонних конструкцій.

Задача 1. Населення міста А споживає за рік 10 тис. т цукру. Для виробництва 1 т цукру необхідно 7 т цукрових буряків. Відстань між містом та джерелом сировини становить 150 км. Де доцільніше розмістити цукровий завод, в місті чи в районі вирощування цукрових буряків, якщо вартість перевезення буряків становить 0,75 грн за т/км, а цукру – 1,25 грн за т/км.

Задача 2. Де доцільніше розмістити завод залізобетонних конструкцій - в місті чи в районі виробництва цементу, якщо відомі такі дані: будівельні організації міста використовують за рік 25 тис. залізобетонних конструкцій. На виробництво однієї такої конструкції масою 1 т витрачається 350 кг цементу. Завод з виробництва цементу знаходиться від міста на відстані 180 км. Перевезення 1 т цементу на 1 км коштує 1,25 грн, залізобетонних виробів – 1,5 грн.

Задача 3. Для виробництва 1 т алюмінію необхідно 2 т глинозему, а для одержання 1 т глинозему - 2 т бокситів. У даному регіоні добуто 1,25 млн т бокситів і виплавлено 380 тис. т алюмінію. Скільки бокситів завезено в район з інших регіонів і скільки використано електроенергії на виплавку цього металу, якщо на 1 т алюмінію потрібно 18 тис. кВт/год електроенергії.

Завдання 2. Розв'яжіть транспортну задачу, якщо відомі такі умови (табл. 8). Є три A_1, A_2, A_3 ($m = 3$) виробники й три B_1, B_2, B_3 споживачі ($n = 3$) продукції. Обсяги виробництва становлять: $a_1 = 90$ т; $a_2 = 100$ т; $a_3 = 110$ т. Обсяги споживання складають: $b_1 = 100$ т; $b_2 = 120$ т; $b_3 = 80$ т. Обсяги виробництва (300 т) відповідають обсягам споживання (300 т). Відома також матриця відстаней від i -х виробників до j -х споживачів: $A_1B_1 = 10$ км, $A_1B_2 = 15$ км, $A_1B_3 = 25$ км, $A_2B_1 = 23$ км, $A_2B_2 = 28$ км, $A_2B_3 = 35$ км, $A_3B_1 = 20$ км, $A_3B_2 = 45$ км, $A_3B_3 = 50$ км. Вихідні дані записати у вигляді матриці.

Табл. 8. Матриця транспортної задачі

	B_1	B_2	B_3	
A_1				a_1 90 т
A_2				a_2 100 т
A_3				a_3 110 т
180 т	b_1 100 т	b_2 120 т	b_3 80 т	300 т

Завдання 3. Використовуючи формулу зведених витрат із п'яти можливих варіантів оберіть такий, де витрати на розміщення будуть мінімальними. Вихідні дані:

$$K_1 = 1200 \text{ тис. грн}$$

$$K_2 = 1300 \text{ тис. грн}$$

$$K_3 = 1500 \text{ тис. грн}$$

$$K_4 = 1700 \text{ тис. грн}$$

$$K_5 = 2000 \text{ тис. грн}$$

$$C_1 = 3250 \text{ грн}$$

$$C_2 = 3000 \text{ грн}$$

$$C_3 = 2750 \text{ грн}$$

$$C_4 = 2500 \text{ грн}$$

$$C_5 = 2000 \text{ грн}$$

Формула зведених витрат має такий вигляд: $V_i = C_i + E_n \cdot K_i$ де $E_n = 0,15$

Завдання 4. Визначте раціональні відстані перевезення кам'яного вугілля Донецького і Львівсько-Волинського кам'яновугільних басейнів, якщо відомі такі дані: собівартість 1 т Донецького вугілля становить 3850 грн, Львівсько-Волинського – 3250 грн; залізничний тариф на перевезення становить 5 грн за 1 т/ км; відстань між басейнами становить 940 км.

Формули для обчислення відстаней раціонального перевезення мають такий вигляд: $L_{AO} = \frac{C_B - C_A + P \cdot L_{AB}}{2P}$; $L_{BO} = \frac{C_A - C_B + P \cdot L_{AB}}{2P}$, де L_{AO} - оптимальна відстань перевезень від пункту А до гіпотетичної точки О; L_{BO} - оптимальна відстань перевезень від пункту В до гіпотетичної точки О; C_A - собівартість вугілля в пункті А; C_B - собівартість вугілля в пункті В; P - транспортний тариф на перевезення 1 т/км; L_{AB} - загальна довжина маршруту.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №4

ПІДХОДИ ДО ДЕЛІМІТАЦІЇ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ РАЙОНІВ

Контрольні запитання до теми

1. Дайте визначення поняття «суспільно-географічний район».
2. Що є основою формування суспільно-географічного району і з яких елементів (частин) він складається?
3. Назвіть та коротко схарактеризуйте фактори й принципи районування.
4. Які ви знаєте види економічного (суспільно-географічного) районування?
5. Розкрийте типізацію суспільно-географічних районів за стадійністю їхнього розвитку.
6. Як класифікуються галузі промисловості суспільно-географічного району за їхнім місцем у територіальному поділі праці та ступенем динамічності?
7. Як визначити рівень економічного розвитку району та галузі його спеціалізації?

Завдання 1. Проаналізуйте принципи суспільно-географічного районування. Установіть, на які аспекти районоформування вони впливають. На прикладі окремих суспільно-географічних районів розкрийте особливості врахування принципів районування.

Результати завдання 1 запишіть у вигляді таблиці:

Принципи районування	Особливості врахування принципів
Історичність	
Проблемність	
Диференціація соціально-економічних умов життєдіяльності населення	
Відповідність районування адміністративно-територіальному устрою	

Завдання 2. Методика суспільно-географічного районування передбачає проведення трьох головних процедур – розрізнення районів,

їхнє осмислення та розмежування. Детально схарактеризуйте, які види робіт, технологічні прийоми й процедури проводяться під час виконання кожного із зазначених етапів. Складіть таблицю:

Етапи районування	Види робіт
Розрізнення районів	
Осмислення районів	
Розмежування районів	

Завдання 3. У сучасній мережі суспільно-географічних районів України дискусійним є питання належності окремих областей до складу того чи іншого району. Йдеться насамперед про Черкаську, Кіровоградську, Хмельницьку та Рівненську області (рис. 1).

Використовуючи наведену нижче формулу, дані таблиці 9, обчисліть показники інтенсивності зв'язків між окремими обласними центрами України. На основі отриманих результатів зробіть висновки щодо правомірності віднесення окремих областей до тих чи інших суспільно-географічних районів.

Інтенсивність зв'язків між містами визначається за формулою: $I_{ij} = \frac{P_i P_j}{D_{ij}^2}$, де P_i та P_j - населення міст i та j , D_{ij} - відстань між ними.

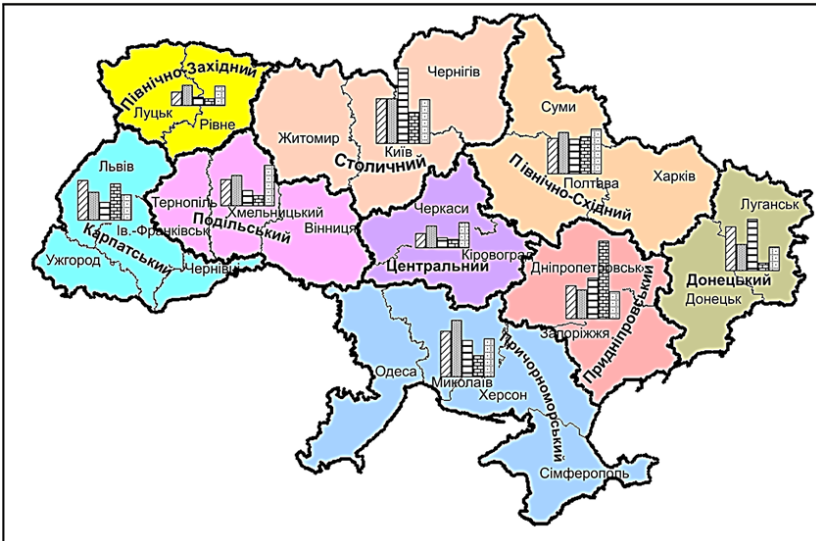

Рис. 1. Мережа суспільно-географічних районів України

Табл. 9. Кількість населення та відстань між окремими обласними центрами України

Міста	Черкаси	Кропивницький	Хмельницький	Рівне	Кількість населення, тис. осіб
	Кількість населення, тис. осіб (2020 рік)				
	274,7	225,3	273,7	246,0	
Відстань, км					
Київ	201	299	348	324	2967,4
Дніпро	326	246	701	814	990,7
Одеса	453	337	559	742	1017,7
Львів	717	369	247	215	724,3
Розрахункове значення показника I_{ij}					

ПРАКТИЧНА РОБОТА №5

СТРУКТУРА СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ РАЙОНІВ

Контрольні запитання до теми

1. Дайте визначення поняття «структура». Які риси властиві структурі як системному поняттю?
2. Які види структур виділяються у суспільній географії?
3. Дайте визначення галузевої (компонентної) структури господарського комплексу. Які підрозділи включає галузева структура економіки країни (району)?
4. Схарактеризуйте головні показники, які використовуються при аналізі галузевої структури економіки країни (регіону).
5. Розкрийте типову схему аналізу галузевої структури економіки району (країни).
6. Дайте визначення територіальної структури регіону (країни, району). Що вона відображає та чому вона дуже інерційна?
7. Що таке опорний каркас країни? Які є типи територіальної структури району за конфігурацією опорного каркаса?
8. Назвіть та коротко схарактеризуйте основні елементи територіальної структури промисловості та сільського господарства.

Завдання 1. Проаналізуйте зміст таблиці 10. Які головні сектори виділяються в економіці України відповідно до чинного класифікатора видів економічної діяльності? На основі даних табл. 7 проведіть групування видів економічної діяльності за секторальною ознакою.

Табл. 10. Валова додана вартість за секторами та видами економічної діяльності України, 2020 р.

Секція	Види діяльності	Обсяги виробництва, млн грн	Секція	Види діяльності	Обсяги виробництва, млн грн
A	Сільське, лісове та рибне господарство	593367	K	Фінансова та страхова діяльність	161933
B	Добувна промисловість та розроблення кар'єрів	351148	L	Операції з нерухомим майном	314763
C	Переробна промисловість	560527	M	Професійна, наукова та технічна діяльність	157569
D	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	180944	N	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	67873
E	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	19143	O	Державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування	336451
F	Будівництво	119441	P	Освіта	235042
G	Гуртова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	742123	Q	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	134883
H	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	295300	R	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	31910
I	Тимчасове розміщення й організація харчування	49166	S, T	Надання інших видів послуг	46637
J	Інформація та телекомунікації	255635			
Разом: 4653855					

Завдання 2. За даними таблиці 10 визначте частку окремих секторів (первинного, вторинного тощо) і видів економічної діяльності у структурі валового внутрішнього продукту України. Результати виконання першого та другого завдань занесіть у відповідні колонки таблиці 11. Зробіть відповідні висновки.

Табл. 11. Секторальний розподіл видів економічної діяльності

Реальний сектор економіки	Сектор послуг	Первинний сектор	Вторинний сектор	Третинний та інші сектори
Назва секції та виду економічної діяльності	Назва секції та виду економічної діяльності	Назва секції та виду економічної діяльності	Назва секції та виду економічної діяльності	Назва секції та виду економічної діяльності
Частка сектору у валовому внутрішньому продукті України, %				

Завдання 3. На основі картосхеми умовної території (рис. 2) та переліку наведених нижче населених пунктів і промислових об'єктів, виділіть елементи територіальної структури промисловості, які склалися на цій території. При цьому необхідно врахувати:

- а) ймовірність виробничих, трудових, культурно-побутових зв'язків між населеними пунктами;
- б) особливості транспортної мережі;
- в) відстань між населеними пунктами.

Список населених пунктів до рис. 2.

Лужани (150 тис. осіб): гірничозбагачувальний комбінат, завод продтоварів, завод «Сільмаш», текстильний комбінат, меблева фабрика.

Збараж (25 тис. осіб): завод з виробництва сухого молока, «Будмаш», шкіряно-галантерейна фабрика.

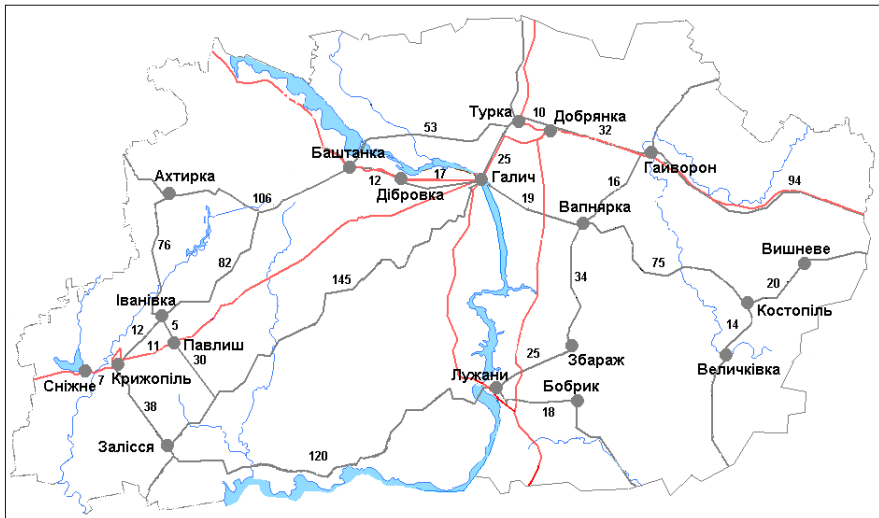

Рис. 2. Населені пункти умовної території

Бобрік (25 тис. осіб): молокозавод, хлібокомбінат, завод гумотехнічних виробів.

Іванівка (12 тис. осіб): молокозавод, хлібозавод, фабрика головних уборів.

Павлиш (5 тис. осіб): сільськогосподарське підприємство, олійня.

Баштанка (2 тис. осіб): сільськогосподарське підприємство, філія фабрики головних уборів.

Крижопіль (360 тис. осіб): текстильний комбінат, металургійний комбінат, автозавод, велосипедний завод, кабельний завод, трубопркатний завод, гірничозбагачувальна фабрика.

Ахтирка (185 тис. осіб): металургійний комбінат, завод автокранів, швейна фабрика, ВО «Стирол», консервний комбінат.

Сніжне (45 тис. жителів): шинний завод, завод пластмас, завод продтоварів, молокозавод.

Залісся (27 тис. осіб): бавовняна фабрика, завод гумотехнічних виробів, меблева фабрика, молокозавод.

Галич (750 тис. осіб): завод з виробництва вантажних автомобілів, металургійний комбінат, завод «Електронмаш», вагонобудівний завод, ВО «Хіммаш», завод залізобетонних конструкцій, верстатобудівний завод.

Турка (130 тис. осіб): металургійний комбінат, швейна фабрика, завод металоконструкцій, завод карданних валів, хлібокомбінат.

Костопіль (11 тис. жителів): молокозавод, хлібокомбінат, взуттєва фабрика.

Гайворон (71 тис. осіб): метизний завод, молокозавод, фабрика технічного паперу, заводи “Сільмаш”, “Будмаш”, тютюнова фабрика.

Ванярка (69 тис. осіб): шкіряно-галантерейна фабрика, завод «Пожмашина», консервний комбінат, меблева фабрика.

Дібрівка (22 тис. осіб): завод сухого молока, хлібокомбінат, консервний завод.

Добрянка (15 тис. осіб): гірничозбагачувальна фабрика, м'ясокомбінат, завод автозапчастин.

Величківка (5,6 тис. жителів): філія взуттєвої фабрики м. Костополя, сільськогосподарське підприємство.

Вишневе (1,2 тис. осіб): сільськогосподарське підприємство.

Таблиця для запису результатів завдання 1.

Елементи територіальної структури промисловості	Назва населених пунктів, які входять до їхнього складу
Прості елементи	
:	
Складні галузеві	
:	
Складні інтегральні	
:	

Завдання 4. Використовуючи адміністративну карту України зобразіть опорний каркас Столичного та Подільського суспільно-географічних районів. До якого типу територіальної структури опорного каркаса належать ці райони? Чим зумовлена відмінність опорного каркаса Столичного та Подільського районів? Відповідь обґрунтуйте та зробіть відповідні висновки.

ПРАКТИЧНА РОБОТА №6

СУЧАСНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ГЕОДЕМОГРАФІЇ ТА ГЕОУРБАНІСТИЦІ

Контрольні запитання до теми

1. Схарактеризуйте методологічні підходи та методи досліджень суспільної географії.
2. Чим відрізняються кількісні та якісні методи суспільно-географічних досліджень.
3. Назвіть і дайте стислу характеристику новітніх методів дослідження суспільної географії.
4. Розкрийте сутність базових понять і концепцій геодемографії.
5. Схарактеризуйте основні напрямки перспективних досліджень в геодемографії.
6. Назвіть і коротко схарактеризуйте перспективні напрямки досліджень в геоурбаністиці
7. Які інтернет-платформи, програмні ресурси та інструменти використовуються для проведення сучасних досліджень в геодемографії та геоурбаністиці?

Завдання 1. Використовуючи інструменти платформи <https://datatowel.in.ua> (карта «Демографія населених пунктів України») проведіть порівняльну оцінку динаміки чисельності населення сільських поселень Вертіївської та Новобілоуської територіальних громад Чернігівської області за 2001-2022 роки. Чи є відмінності у темпах скорочення/зростання населення у сільських поселеннях, які розташовані на периферії та у зоні впливу великого міста? Чи відрізняються темпи скорочення населення у сільських поселеннях різної людності? Результати завдання запишіть у формі таблиці.

Сільські поселення	Кількість населення, осіб		Темпи корочення/зростання населення за 2001-2022 роки, %
	2001	2022	
<i>Вертіївська громада</i>			
Дуболугівка			
:			
Разом			
<i>Новобілоуська громада</i>			
Хмільниця			
:			
Разом			

Завдання 2. Використовуючи можливості інструментів (сервіс «Розподіл населення») платформи <https://datatowel.in.ua> (рис. 3), інформацію Державної служби статистики України, проведіть порівняльну оцінку рівня концентрації сільського населення у 30-км зоні впливу міст Чернігів, Івано-Франківськ, Херсон, Львів та Дніпро. Обчисліть, яка частка сільського населення відповідних регіонів сконцентрована навколо обласних центрів. Доведіть або спростуйте твердження: 1) чим більший за людністю обласний центр, тим більшу частку сільського населення регіону він «утримує»; 2) в регіонах із переважанням сільського населення навколо обласних центрів концентрується більша кількість населення, ніж у високоурбанізованих областях; 3) у приміській зоні обласних центрів пересічна людність сіл є вищою, ніж загалом у регіоні. Результати завдання 2 запишіть у вигляді таблиці.

Обласні центри	Кількість сільського населення в регіоні, тис. осіб	Кількість сільських поселень у регіоні, од.	Сільське населення у 30-км зоні впливу обласних центрів		Пересічна людність сіл, осіб	
			Тис. осіб	% від сільського населення регіону	Регіону	30-км зони впливу обласних центрів
Чернігів	326,0	1464				
Ів.-Франківськ	749,3	766				
Херсон	386,5	656				
Львів	961,8	1850				
Одеса	769,9	1122				

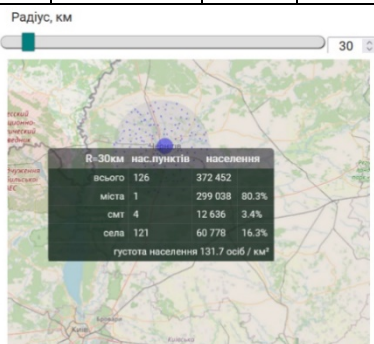
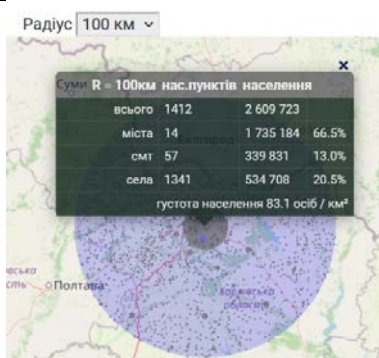

Рис. 3. Приклад використання інструментів платформи <https://datatowel.in.ua>

Навчальне видання

БАРАНОВСЬКИЙ Микола Олександрович

Основи теорії суспільної географії: практикум

Технічний редактор – І. П. Борис
Верстка, макетування – В. М. Косяк

Підписано до друку 29.07.2024 р. Формат 60x80x16 Папір офсетний
Гарнітура Computer Modern Ум. друк. арк. 1,33 Тираж 100 прим.
Замовлення №

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3/а
(04631)7-19-72
E-mail: vidavn@ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.